

Nr 244.

Av herr **Fehr**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag.*

När i 1914 års härordning studenter och likställda underkastades en väsentligt längre utbildningstid än övriga värnpliktiga, berodde detta som bekant bland annat därpå, att studenterna, i syfte att därmed dokumentera uppriktigheten av sin försvarsvilja, själva föreslagit en sådan anordning. Det kan icke råda delade meningar om det ideella underlaget för dessa strävanden från studenternas sida. Fullt lika säkert är det måhända icke att statsmakterna gjort klokt i att så rigoröst som skett utnyttja denna försvarsvillighet. Många studenter äro, ehuru fullt vapenföra, allt annat än lämpade för särskild befälsutbildning, och den långa utbildningstiden har för dem, som fortsätta sina studier vid universitet eller högskolor, utgjort en kännbar ekonomisk belastning utöver den, som ligger i kapitalbehovet för dessa studier. Fullt säkert torde i varje fall vara att utbildningen icke varit på ett lämpligt sätt organiserad. Visserligen uppgiver försvarsrevisionen att det militära resultatet av utbildningen till fullo motsvarat förväntningarna. Studenterna själva torde emellertid icke kunna fränkännas omdöme i denna fråga, och det torde bland dem råda en vitt utbredd mening att utbildningen varit så ordnad, att den för dem känts såsom en onödigt tyngande börda.

Undertecknad tillät sig i slutet av år 1917 att i en P. M. till dåvarande chefen för Lantförsvarsdepartementet framställa vissa synpunkter angående utbildningens organisation. Denna P. M., som här bifogas, vilade på den grunduppfattningen att en större differentiering borde vidtagas mellan de olika studenterna allt efter deras lämplighet för befälsföring, detta till undvikande av att onödig tid användes på utbildningen. Denna P. M. ledde icke till något resultat. Enligt min mening ha emellertid de däri anförda synpunkterna alltjämt sitt berättigande och det vore efter min uppfattning till skada, om de icke vunne något beaktande därest nu överhuvudtaget ett bibehållande av den särskilda studentvärnplikten vid försvarsproblemets övervägande finnes oundgängligt.

Enligt Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition nr 21 angående förslag till värnpliktslag, § 27: 1 B, skulle studentvärnplikten vid hären fullgöras med en första tjänstgöring om minst 315 dagar att taga sin början under

första året och antingen fullgöras i en följd eller uppdelas på första och andra året samt med en repetitionsövning före utgången av femte året.

Enligt ett av försvarsministern i kungl. propositionen nr 20, sid. 86, framlagt diagram, skulle nämnda första tjänstgöring vara förlagd under tiden från midsommar första året till mitten av juni andra året. Detta innebär sålunda för de studenter, som ämna fortsätta sina studier vid universitet eller högskola, att hela det första studieåret går förlorat samt att de efter den första tjänstgöringens slut ha framför sig sommarferierna, under vilka de icke kunna påbörja några egentliga universitetsstudier. Det innebär tillika att tjänstgöringen till väsentlig del förlägges under den olämpligaste årstiden. Lika goda utbildningsresultat torde kunna vinnas under sommarmånaderna juni—september som under tiden oktober—maj. Det första studieåret går sålunda förlorat, utan att någon motsvarande militär vinst ernås.

Nu anföres det visserligen av försvarsministern i anslutning till försvarsrevisionen (sid. 226), att det stora flertalet värnpliktiga av 1920 års klass, vilka i viss utsträckning hade valfrihet mellan delad tjänstgöring och ett fullgörande av hela första tjänstgöringen i en följd, valt det senare. Det synes emellertid här vara förbisett, att den valfrihet, som åsyftas, avsåg dels en sammanhängande period, dels ett uppdelande av tjänstgöringen på två perioder, av vilka den första skulle förläggas till sommarmånaderna under första året och den andra till andra året *med början på nyåret*. Det är självfallet, att studenterna inför dessa alternativ icke velat börja sina studier under den korta höstterminen för att därefter, innan de hunnit komma djupare in i studierna, redan på nyåret avbryta dem.

Hänsynen till studenternas intresse, vilket sammanfaller med det allmänna kulturella intresset, kräver enligt min mening att studenterna beredas möjlighet att fullgöra sin tjänstgöring väsentligen under sommarmånaderna. Misstaget av år 1914, att förlägga den grundläggande utbildningen till vintermånaderna, bör icke få upprepas, och det allra minst för den värdefullaste delen av de värnpliktiga. Möjligen borde en repetitionsövning eller en viss del av den första utbildningen förläggas till januari månad (andra eller kanske helst tredje året). En sådan vinterövning skulle icke avsevärt inkränkta på studierna och skulle genom möjligheten att förlägga utbildningen till lämplig del av landet även kunna väl fylla det militära behovet av vinterutbildning.

Om studentvärnplikten bibehålles, bör den sålunda enligt min uppfattning organiseras på i huvudsak samma sätt som reservofficersutbildningen före år 1915, d. v. s. vad infanteri, träng och intendenturtrupperna beträffa, enligt ungefärligen följande diagram.

1 året	20 juni—5 oktober.
2 året	5 juni—5 oktober.
3 året	20 maj—5 oktober.

Vid organiserandet av utbildningen bör enligt min mening iakttagas, att efter utbildningens avslutande någon ytterligare särskild utbildning icke bör avses för dem som önska vinna anställning såsom reservofficerare.

För de studenter, som icke ämna fortsätta sina studier efter värnplikts-tjänstgöringen utan ämna ägna sig åt förvärvsarbete, måste givetvis möjlighet beredas att fullgöra hela den första tjänstgöringen i en följd. Den genom anmälan till sådan tjänstgöring uppkommande kontingenten torde böra sammanföras till en för hela landet eller allt efter antalet till flera för vissa delar därav gemensamma utbildningskurser.

Vid utbildningen av de studenter, som icke äro särskilt lämpade för befälsföring, synes mig i vida större utsträckning än för närvarande är fallet böra medgivas befrielse från viss del av utbildningen, en befrielse som företrädesvis synes böra inträda under eller vid avslutandet av första årets utbildning. Visserligen måste garanti skapas för att icke därför lämpliga studenter i avsikt att få minskning i tjänstgöringen visa sig ointresserade. De militära lärarna torde emellertid icke annat än undantagsvis riskera att härvid göra ett felaktigt bedömande. Beträffande sådana studenter, som trots god vilja icke äro lämpliga att föra befäl — sådana finnas många och det ej minst bland de verkliga studiebegåvningarna — är det ej blott för den enskilde utan också för det allmänna av värde, att icke utbildningen i onödan förlänges.

Denna fråga synes mig så mycket mera förtjänt av beaktande, som den sammanhänger med den även för övriga värnpliktiga ytterst betydelsefulla frågan om ett mera ändamålsenligt tillgodogörande av utbildningstiden.

Med hänvisning till vad sålunda anförts, hemställer jag, för den händelse riksdagen skulle finna skäl bibehålla en förlängd utbildningstid för studenter och likställda,

att det stadgande, som i nuvarande värnpliktslag och i Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag i ämnet motsvarar § 27: 1 B, måtte erhålla sådan ändrad lydelse, att ovan angivna synpunkter vinna beaktande.

Stockholm den 26 februari 1924.

Martin Fehr.

V. P. M. ang. utbildning av vapenföra värnpliktige enligt värnpliktslagen § 27:1 B.

Nuvarande användning av tiden.

Den obl. utbildningen om 485 dagar användes f. n. endast till att föra eleverna fram till furirsgarden. För dem, som vilja bli reservofficerare, erfordras därutöver en frivillig reservofficerskurs på 3 à 4 månader. Till denna ha de, som frivilligt anmäla sig, tillträde, förutsatt att de förklarats lämpliga till fortsatt utbildning.

Anmärkningar häremot.

A. Slöseri med tiden.

För utbildning till furir torde 485 dagar vara onödigt lång tid för så kvalificerat manskap som här är fråga om; i varje fall gäller detta obetingat den bästa delen av studentbeväringarna. I utlandet, åtminstone Tyskland, torde redan före kriget studenter ha utbildats till reservofficerare på en tid, som tillhoppa ungefär motsvarar 500 dagar. Så har också före 1915 skett i Sverige; att resultatet här blivit något ojämt, beror på, att urvalet varit ganska klent. Hade de militära lärarna haft rätt att ur militära synpunkter utvälja ett erforderligt antal per år av alla Sveriges studenter och likställda, så hade med säkerhet en ypperlig reservofficerskår kommit till stånd med den gamla utbildningstiden och det är *slöseri med tid* att icke ens de bästa utbildas till reservofficerare under den nuvarande obligatoriska utbildningstiden. Intresset för utbildningen minskas, när det resultat, som kan nås, icke fordrar en anspänning av alla krafter och när intresse för utbildningen icke medför något praktiskt resultat i annan mån än att det för dem, som ämna genomgå reservofficerskurs, gäller att sköta sig så pass bra, att de icke förklaras olämpliga till fortsatt utbildning. Detta är ur militär synpunkt betänkligt, då det, efter ett till synes ganska allmänt omdöme bland eleverna själva, i stor utsträckning väcker leda vid hela militärtjänstgöringen och ur allmän, ekonomisk och kulturell synpunkt förkastligt.

B. Urvalet av reservofficerare blir icke det bästa.

Det nuvarande systemet medför emellertid även en annan, ur militär synpunkt lika allvarlig olägenhet. Även om en extra reservofficerskurs fordras, blir utbildningen och rutinen dock icke större, än att den endast för de bästa är tillräcklig. De dugligaste anse sig emellertid ofta icke ha tid att underkasta sig en extra frivillig utbildning efter den redan i och för sig avsevärt långa obligatoriska tjänstgöringen. En jämförelse mellan turlistorna från den sista obligatoriska utbildningsperioden och förteckningen på dem, som sedermera frivilligt genomgå reservofficerskurs, torde utvisa, att det icke genomgående är de militärt lämpligaste, som bliva reservofficerare. (En statistik härutinnan bör upprättas). Det torde emellertid kunna fastslås, att de bästa militära begåvningarna efter 485 dagars intensiv ut-

bildning (under vilken den större dugligheten har belönats genom att er-hålla högre utbildning än den mindre) bli bättre reservofficerare än de mindre goda militära begåvningarna bli efter 485+100 dagars utbildning. Det nuvarande systemet medför därför, att de, som äro eller i varje fall med lämpligare, ehuru icke förlängd utbildning skulle vara de bättre, i händelse av mobilisering stå under befäl av de sämre.

Huru undgås dessa olägenheter?

Såsom principer för omläggning torde böra uppställas följande regler:

Under 485 dagars-utbildningen skola de militärt lämpligaste meddelas reservofficersutbildning, de därefter lämpliga reservunderofficersutbildning o. s. v. För detta ändamål måste eleverna periodvis sorteras efter lämplighet, så att efter avslutad rekrytskola de dugligaste efter ytterligare exempelvis 2 månaders utbildning vid en gemensam underofficersskola kommanderas till en endast för dessa bästa tillgänglig avslutande underofficersskola på ytterligare cirka 2 månader, efter vilken de lämpligaste efter någon trupptjänst befordras till furirer — medan de sämre gå kvar i den lägre underbefälsskolan, vilken antingen räcker en längre tid eller också medför kompetens endast till korprals eller vice korprals grad. — (Skulle i den lägre skolan någon visa sig särskilt framstående, bör dock för intressets höjande även befordran till furir kunna medgivas honom, liksom det å andra sidan är givet, att de sämsta i den högre skolan icke bör befordras till furirer, och de sämsta i den lägre skolan inte ens till korpraler). För de bästa skulle under sådana förhållanden reservofficerskurs medhinnas inom den nuvarande utbildningstiden.

Sorteringen skulle med detta förslag väsentligen ske i samband med underofficersutbildningen, men naturligtvis i viss mån även äga rum under reservofficers-utbildningen.

Svårigheter vid genomförandet av dessa önskemål.

1:o) Om utbildningen skall ske enligt värnpliktslagens bestämmelser med en 1. utbildning om minst 400 dagar, måste reservofficersutbildningen ske redan andra året och innan motsvarande årsklass officersaspiranter nått befälsgrad. Då krigsskoleutbildningen bör föregås av någon tids trupptjänst i underbefälsställning och ske i furirsgrad, skulle detta föranleda, att reservofficersleverna bleve befordrade till furirer före sina årskamrater på stat.

Denna olägenhet utjämnas visserligen snart. Skulle denna emellertid anses alltför allvarlig, torde en ändring av värnpliktslagen erfordras, varigenom utbildningen fördelades på tre år, ungefär på samma sätt som reservofficersutbildningen före 1915, dock att utbildningen åtminstone ett av åren obligatoriskt bör förläggas till vintern. En sådan uppdelning vore ur militär synpunkt att föredraga, enär reservofficersleverna skulle besitta större mognad vid sin reservofficersutbildning och skulle för de elever, som ägna sina första år efter studentexamen åt fortsatta studier, innebära en betydande lättnad, då de icke som nu skulle behöva vara borta från sin civila utbildning något helt läsår utan endast under två års ferier samt en vårtermän. För dem, som inneha civil anställning, kunde en särskild utbildning anordnas med en sammanhängande utbildning under cirka 400 dagar. För dessa kunde då reservofficerskurs vara frivillig såsom nu.

2:o) Ingen kan åläggas att mottaga utnämning till reservofficer. Härmed

följa nämligen vissa kostnader för ekipering och framför allt bör en tjänstgöring på regementsmötet vart tredje år fordras.

Utnämning till reservofficer skulle sålunda ske efter ansökan och efter fullgörande, efter genomgången av reservofficersutbildning, av exempelvis ett regementsmöte utöver de obligatoriska.

Mot en sådan anordning med frivillig reservofficersutnämning kan icke framställas samma invändning som mot det nuvarande systemet med frivillig reservofficersutbildning. Ty huvudsaken är, att de dugligaste få officersutbildning; de komma då vid mobilisering givetvis att omedelbart utnännas till officerare. Att de, som redan i fredstid underkastat sig tjänstgöring under några extra regementsmöten därvid få högre tjänsterang än de, som icke gjort motsvarande uppoffring, är fullt försvarligt, sedan den huvudsakliga sovringen blivit gjord vid den obligatoriska reservofficersutbildningen, enär den extra trupptjänstgöringen medfört ökad rutin och bevarat de militära färdigheterna.

Stockholm i november 1917.

Martin Fehr.